

Autoreferat
w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego

dr Joanny Gocłowskiej-Bolek

Centrum Studiów Latinoamerykańskich, Ośrodek Studiów Amerykańskich,
Instytut Ameryk i Europy, Uniwersytet Warszawski

1. Imię i nazwisko: Joanna Gocłowska-Bolek

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

2.a. Stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii na Wydziale Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski – grudzień 2005 roku.

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Integracja gospodarcza Mercosur i jego relacje z Unią Europejską”, pod kierunkiem prof. dr. hab. Michała Dobroczyńskiego.

2.b. Dyplom magistra ekonomii oraz ukończenia 5-letnich dziennych studiów magisterskich na Wydziale Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski, specjalność: ekonomia międzynarodowa – czerwiec 2000 roku.

Tytuł pracy magisterskiej: „Współczesna integracja gospodarcza w Ameryce łacińskiej. Trendy i bariery”, pod kierunkiem prof. dr. hab. Michała Dobroczyńskiego.

Pozostałe dyplomy:

2.c. Dyplom European Academy of Diplomacy w zakresie Advanced Diplomatic Skills – lipiec 2016 r.

2.d. Dyplom podyplomowych studiów Zarządzanie Szkołą Wyższą na Wydziale Zarządzania, Uniwersytet Warszawski – czerwiec 2016 r.

2.e. Dyplom podyplomowych studiów Ochrona Własności Intelektualnej na Wydziale Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski – czerwiec 2012 r.

2.f. Dyplom podyplomowych studiów Prawo Integracji Europejskiej na Wydziale Prawa, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego – czerwiec 2002 r.

2.g. Dyplom podyplomowych studiów Ameryka Łacińska we współczesnym świecie w Centrum Studiów Latinoamerykańskich, Uniwersytet Warszawski – grudzień 2000 r.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

3.1. W latach 2001-2005: doktorantka na dziennych studiach doktoranckich Wydziału Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski.

3.2. Od marca 2006 do chwili obecnej: adiunkt w Centrum Studiów Latinoamerykańskich, Instytut Ameryk i Europy, Uniwersytet Warszawski.

3.3. W 2002, w 2005 i w 2008 roku – około dwuletnie przerwy w działalności naukowej, spowodowane urodzeniem dzieci.

4. Opis głównego osiągnięcia naukowego:

4.1. Tytuł osiągnięcia:

Głównym osiągnięciem naukowym (wynikającym z ustawy z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki Dz.U. nr 65, poz. 595 ze zm.) jest monografia naukowa pt.:

„Ameryka Łacińska w poszukiwaniu nowej strategii rozwoju. Nauka, technologie i innowacje w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy”.

4.2. Autor, tytuł, rok wydania, nazwa wydawnictwa:

Joanna Godłowska-Bolek, „Ameryka Łacińska w poszukiwaniu nowej strategii rozwoju. Nauka, technologie i innowacje w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy”, Wyd. Biblioteka Iberyjska, Warszawa 2017, ISBN 978-83-60875-95-7, s. 606.

Recenzenci wydawniczy:

- prof. dr hab. Wiesław Dobrzycki, profesor *emeritus*, Instytut Stosunków Międzynarodowych, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski;
- dr hab. prof. SGH Jakub Brdulak, Zakład Zarządzania Innowacjami w Instytucie Przedsiębiorstwa, Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, Szkoła Główna Handlowa.

4.3. Omówienie celu naukowego i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Naukowe cele badań:

Celem naukowym badań, których wyniki przedstawiono w omawianej monografii, jest uzupełnienie luk w wiedzy o mechanizmach, które dotyczą polityki naukowej oraz polityki technologicznej i innowacji, a także wpływu tych mechanizmów na procesy rozwoju społeczno-gospodarczego w kontekście przemian ostatniego ćwierćwiecza w krajach Ameryki Łacińskiej. Dodatkowym celem naukowym jest korekta niedoskonałości fragmentów analiz ekonomicznych w tym obszarze.

W pracy postawiono trzy cele szczegółowe.

Cel pierwszy: uporządkowanie historycznych etapów w polityce naukowej, technologii i innowacji oraz przeprowadzenie ich charakterystyki i podsumowania skuteczności w kontekście tworzenia gospodarki opartej na wiedzy.

Cel drugi: określenie stopnia skuteczności i ciągłości polityk naukowych w regionie Ameryki Łacińskiej oraz przedstawienie w tym kontekście potencjału ekonomicznego i innowacyjnego regionu latynoamerykańskiego na tle gospodarki światowej, zwłaszcza w XXI wieku.

Cel trzeci: odpowiedź na pytanie, czy i w jakim stopniu w Ameryce Łacińskiej udało się zbudować gospodarkę opartą na wiedzy oraz identyfikacja trudności i przeszkód w jej tworzeniu.

Realizację tych celów oparto o weryfikację teorii już istniejących, w szczególności w odniesieniu do krajów rozwijających się z regionu Ameryki Łacińskiej. Zostało to dokonane w wyniku krytycznej analizy i usystematyzowania złożonych relacji i powiązań globalnych między potencjałem sektora naukowo-badawczego i innowacyjnością a rozwojem społeczno-gospodarczym w regionie latynoamerykańskim, z licznymi odniesieniami do innych krajów i regionów świata.

Tło:

We współczesnej gospodarce światowej znaczenie wiedzy, nauki, technologii i innowacji jest zasadniczo większe niż miało to miejsce w industrialnym modelu gospodarki. Proces zyskiwania na znaczeniu tych elementów jest ukierunkowywany i wzmacniany poprzez powiązania w wymiarze globalnym, które podlegają przekształceniom pod wpływem liberalizacji przepływów w gospodarce światowej i rewolucji telekomunikacyjno-informacyjnej.

Procesy globalizacji w gospodarce światowej wpływają zarówno na funkcjonowanie świata naukowego, jak też przebieg procesów innowacyjnych. Jednocześnie rosnące tempo starzenia się wiedzy i postępu technicznego jest jednym z najważniejszych zjawisk we współczesnej gospodarce światowej, związanym z intensyfikacją procesów globalizacyjnych. Procesy te w znacznym stopniu nasiliły i zmieniły konkurencję międzynarodową. Aby jej sprostać, również – a może w sposób szczególny – gospodarki latynoamerykańskie są zmuszone do ciągłego poszukiwania nowych rozwiązań i wspierania rozwoju technologii i innowacji. W polityce wielu krajów latynoamerykańskich innowacyjność zyskała najwyższy priorytet jako kluczowy czynnik wzrostu konkurencyjności i rozwoju gospodarczego. W tym kontekście luki w literaturze naukowej nakazują prześledzenie polityk naukowych i technologicznych oraz działań proinnowacyjnych, które poszczególne kraje regionu wprowadzają w celu zwiększenia konkurencyjności gospodarek opartych na wiedzy, dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju i sprostania wyzwaniom społecznym. Osiągnięcie celów poznawczych – rozumienie mechanizmów z tego regionu świata – pozwala na implementację polityk także poza Ameryką Łacińską oraz uniknięcie błędów w swoich politykach dzięki znajomości błędów popełnianych przez innych.

Doświadczenia krajów latynoamerykańskich w zakresie poszukiwania własnej strategii rozwoju i budowania gospodarki opartej na wiedzy mogą w pewnym stopniu stanowić podstawę do uogólnień, zaś duża część wniosków z monografii może odnosić się do innych krajów rozwijających się, w tym zwłaszcza do Polski, uwzględniając fakt, że mamy do czynienia z zupełnie odmiennymi uwarunkowaniami gospodarczymi, politycznymi, instytucjonalnymi, społecznymi i kulturowymi. Dlatego w pracy wielokrotnie zamieszczono odwołania do innych części świata i innych krajów, w tym także do doświadczeń Polski. Część wskaźników została ujęta na bardzo szerokim tle porównawczym.

Na obecnym etapie rozwoju szczególne znaczenie należy przypisać tworzeniu środowiska konkurencyjnego w ujęciu międzynarodowym, wspieraniu innowacyjności i zmianie sposobu myślenia. Nauka, technologie i innowacje także w przypadku Polski stanowią główne determinanty rozwoju. Podobnie jak kraje Ameryki Łacińskiej, mimo niezaprzeczalnych osiągnięć w tym zakresie, również Polska wydaje się być wciąż jeszcze odległa od faktycznego

zbudowania gospodarki opartej na wiedzy, zwłaszcza biorąc pod uwagę niewielkie inwestycje rządu w obszarze edukacji wyższej i prac badawczo-rozwojowych. Ta obserwacja była jedną z ważnych inspiracji dla przeprowadzonych badań.

Uzasadnienie podjęcia tematyki badań:

Nasilenie procesów globalizacji w ostatnich latach zmusiło kraje rozwijające się do podjęcia konkurencji w skali globalnej. Tymczasem kraje regionu latynoamerykańskiego, mimo postępów w tym zakresie, wciąż znajdują się na odległych pozycjach w rankingach konkurencyjności międzynarodowej (z wyjątkiem Chile oraz w pewnym stopniu Panamy i Kostaryki)¹, przy czym największym problemem jest chroniczny brak innowacyjności [Global Competitiveness Report 2015-2016]. Kraje latynoamerykańskie, mimo ogromnego postępu dokonanego od „straconej dekady”² lat 1980., wciąż są dalekie od osiągnięcia wysokiej konkurencyjności międzynarodowej. Skuteczność konkurencyjności na rynkach międzynarodowych we współczesnej gospodarce światowej zależy od wielu czynników, w tym w coraz większym stopniu od możliwości wykorzystywania wiedzy, kwalifikacji, osiągania nowych umiejętności oraz wykorzystywania sektora badawczo-rozwojowego (B+R), z czym mają problemy wszystkie kraje regionu [Amsden, 2001; Archibugi, Lundvall, 2001].

Konsens Waszyngtoński oraz strategia neoliberalna, dominująca w regionie latynoamerykańskim przez ponad dwie dekady, zasadniczo pomijały znaczenie wiedzy i badań naukowych dla rozwoju gospodarczego. Tymczasem modele teoretyczne potwierdzone obserwacjami z innych części świata wskazują, że sukces w zmniejszaniu luki między krajami rozwijającymi się a rozwiniętymi oraz wystąpienie konwergencji są warunkowane nie tylko kapitałem fizycznym, ale przede wszystkim wiedzą [Piasecki, 2003]. Podstawowym przejawem dzisiejszych procesów rozwojowych jest zatem zmiana sposobu myślenia, którą niesie ze sobą nauka, technologie i innowacje, prowadząca do podjęcia nowej drogi rozwoju, w której te czynniki są uznane za kluczowe.

Niedorozwój i problemy społeczne – w tym powszechne ubóstwo i utrudniony dostęp do edukacji – sprawiają, że krajom latynoamerykańskim wciąż brakuje wykwalifikowanych kadr, zaś niski poziom edukacji i zdolności technologicznych utrudniają korzystanie z globalizacji w obliczu szybkich zmian w zakresie wiedzy, przepływu informacji, nowych technologii i uniemożliwiają podjęcie konkurencji na rynkach globalnych. Ameryka Łacińska po raz kolejny, w obliczu zawiedzionych oczekiwań i rozczarowań tak podejściem etatystycznym, jak i liberalnym, jest zmuszona zdefiniować swoją rolę i pozycję we współczesnej gospodarce światowej, kształtowanej przez rewolucję technologiczno-informacyjną i siły globalizacji oraz odnaleźć własną, możliwie najsukuteczniejszą drogę rozwoju. Ta redefinicja musi dotyczyć

¹ Według zestawienia „Global Competitiveness Report” z 2016 roku gospodarka Chile znajduje się na 33. pozycji wśród najbardziej konkurencyjnych gospodarek świata, Panama na 42., zaś Kostaryka na 54. (Polska w tym zestawieniu została sklasyfikowana na 36. miejscu).

² „Stracona dekada” (hiszp. *década perdida*) – kryzys zadłużeniowy w regionie Ameryki Łacińskiej, gdy po zawieszeniu wypłacalności ogłoszonymu przez Meksyk w 1982 roku, podobne trudności rozprzestrzeniły się na pozostałe kraje regionu. Trudnościom płatniczym, zjawiskom dewaluacyjnym i hiperinflacji towarzyszyła długotrwała recesja gospodarcza. W rozwiązywanie kryzysu aktywnie włączyły się instytucje międzynarodowe, w tym zwłaszcza Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

także edukacji, zatem w rozdziale 9 monografii poświęcono miejsce na omówienie polityki w tym obszarze.

Rozwój nauki, technologii i innowacji wymaga odpowiedniej polityki państwa, która pozwoli wypracować skuteczne podejście w zakresie systemowego wykorzystania prac badawczo-rozwojowych nie tylko dla osiągnięcia szybszego wzrostu gospodarczego, ale też dla redukcji ubóstwa, poprawy trwałości środowiska naturalnego i sprawiedliwości społecznej. Również w Ameryce Łacińskiej wskazuje się dziś właśnie na naukę, technologie i innowacje jako czynniki determinujące tempo rozwoju, zaś priorytetem rządów jest budowanie gospodarki opartej na wiedzy. Jednak pomimo iż wieloaspektowe i międzyobszarowe oddziaływanie polityki naukowej na otoczenie ekonomiczne, społeczne i kulturowe jest faktem, to teoria nauk ekonomicznych nie daje jednoznacznej odpowiedzi na wiele istotnych pytań odnośnie mechanizmów tego oddziaływania albo proponowane odpowiedzi są zbyt uproszczone, co może prowadzić do błędnych wniosków. Taka sytuacja jest szczególnie niebezpieczna, zwłaszcza gdy jest wykorzystywana w praktyce polityki naukowej czy innowacyjności. Dlatego też analizie innowacyjności poświęcono w monografii tyle miejsca.

Hipotezy i pytania badawcze:

Dotychczasowe teorie ekonomiczne nie są w stanie dostarczyć wystarczających i zadowalających sposobów na wyjaśnienie procesów rozwojowych w przypadku Ameryki Łacińskiej ani wskazać, jakie szanse mają kraje regionu na wystąpienie w ich przypadku efektu konwergencji. Dlatego w monografii zaproponowano inne podejście, oparte na analizach historycznych procesów rozwoju gospodarczego i historycznych aspektach kształtowania polityki naukowej w regionie, które z kolei posłużyły do bardziej obiektywnej oceny sytuacji gospodarczej w XXI wieku z punktu widzenia doświadczeń długookresowych. Wyniki przedstawionej w monografii analizy historycznej i współczesnej zostały wykorzystane do identyfikacji i charakterystyki latynoamerykańskiej strategii rozwoju w XXI wieku. Czerpiąc równoległe z koncepcji zrównoważonego rozwoju oraz gospodarki opartej na wiedzy, ze szczególną starannością potraktowana została rola innowacyjności i systemów instytucjonalnych oraz polityki naukowej, technologicznej i innowacji w rozwoju gospodarczym. Analizą objęto zróżnicowane doświadczenia poszczególnych krajów regionu, w tym zarówno dość udany przypadek Brazylii, jak i stanowczo mniej owocne starania Peru czy Gwatemali.

Jak wspomniano, niniejsza praca ma na celu przedstawienie potencjału ekonomicznego i innowacyjnego na tle gospodarki światowej w XXI wieku. Ten potencjał został ukazany z jednej strony jako wynik unikalnej do pewnego stopnia kontynuacji rozwoju gospodarczego i, mimo krótkotrwałych załamań, pewnej konsekwencji we wspieraniu innowacyjności, realizowanej z różnym nasileniem od 1929 roku polityki gospodarczej, z drugiej zaś – jako niezaprzeczalne *novum* w odniesieniu do możliwości osiągnięcia etapu gospodarki opartej na wiedzy i gospodarki innowacyjnej [Moguillansky, 2006].

W monografii podjęto i przedstawiono zatem nową, nietradycyjną interpretację rozwoju gospodarczego Ameryki Łacińskiej, ze szczególnym uwzględnieniem próby przejścia do etapu zaawansowanych technologii i gospodarki opartej na wiedzy, wyzwającego dzisiejszy jej potencjał. Podkreślono implikacje tak rozumianego doświadczenia Ameryki Łacińskiej dla

szeroko rozumianej teorii rozwoju gospodarczego i zmian społecznych, które w dużym stopniu wynikają też z zastosowania innowacyjności społecznej, na którym to polu Ameryka Łacińska jest od kilkunastu lat *trendsetterem*, podziwianym za skuteczność i chętnie naśladowanym w innych, także wyżej rozwiniętych, regionach świata.

Z punktu widzenia zarządzania polityką innowacyjności, ważnych obserwacji dostarcza przypadek szybkiego przejścia do etapu gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, bez zakończenia etapu industrialnego w Brazylii. Gospodarka Brazylii jest przykładem „klasycznego skoku technologicznego” – kwestionowanego dotąd w teorii (i praktyce instytucji międzynarodowych). Dotychczasowe teorie rozwoju gospodarczego nadal jednak zakładają liniowość w rozwoju, tzn. konieczność przejścia do fazy kolejnej dopiero po osiągnięciu i konsolidacji fazy uprzedniej. Tymczasem Brazylią stała się w dużym stopniu krajem zaawansowanych technologii bez uprzedniego przejścia przez wszystkie etapy rozwoju gospodarczego, czego *mainstream theory* wciąż dostatecznie nie wyjaśnia [Amann, Barrientos, 2014].

Prowadzone badania nad zarządzaniem nauką, technologią i innowacjami w regionie latynoamerykańskim doprowadziły do postawienia pytań badawczych, na które próbowano znaleźć odpowiedź w monografii. Dotyczą one m.in. następujących problemów:

- określenia stopnia innowacyjności regionu Ameryki Łacińskiej;
- ustalenia źródeł konkurencyjności Ameryki Łacińskiej, wykraczających poza tradycyjne sektory pracochłonne, w tym zwłaszcza wydobywcie i eksport surowców;
- projekcji szans na skuteczne konkurowanie krajów Ameryki Łacińskiej na rynkach międzynarodowych;
- identyfikacji działań wspierających rozwój nauki, technologii i innowacji podejmowanych przez kolejne rządy oraz ich skuteczności w zakresie wykorzystania potencjału rozwoju;
- określenia skuteczności polityki naukowej, technologii i innowacji w kształtowaniu wysokiego stopnia konkurencyjności międzynarodowej;
- opisanie roli i pozycji Ameryki Łacińskiej w globalnej architekturze naukowej;
- określenia stopnia, w jakim przejście do etapu gospodarki opartej na wiedzy jest właściwym kierunkiem nowej strategii rozwoju regionu latynoamerykańskiego;
- ustalenia zakresu i skuteczności wprowadzenia gospodarki opartej na wiedzy w Ameryce Łacińskiej, w wyniku stosowania określonej polityki naukowej, technologii i innowacji przez poszczególne kraje;
- określenia stopnia skuteczności gospodarki opartej na wiedzy dla rozwoju regionu.

W poszukiwaniu odpowiedzi na powyższe pytania badawcze w monografii zweryfikowano hipotezę, że **poziom rozwoju Ameryki Łacińskiej na początku XXI wieku jest konsekwencją długookresowego procesu rozwoju i przemian strukturalnych jako wyniku długofalowej polityki innowacyjności, wprowadzanej już od końca Wielkiego Kryzysu, a następnie bardziej zdecydowanie od lat 60. ubiegłego stulecia. Wynika stąd wniosek, że rzetelny opis, a tym bardziej zrozumienie współczesnej gospodarki Ameryki Łacińskiej i jej roli w gospodarce światowej bez odwołania się do przesłanek historycznych jest niemożliwe. Ameryka Łacińska wciąż nie może być uznana za region innowacyjny, chociaż są pewne przesłanki, aby za innowacyjną uznać w dużym stopniu gospodarkę Brazylii. Analiza działań prowadzonych przez rządy państw latynoamerykańskich w zakresie wspierania nauki,**

technologii i innowacji i ich pozycji konkurencyjnej w ujęciu międzynarodowym, zwłaszcza na tle innych krajów rozwijających się, pozwala na wyciągnięcie wniosków dotyczących dzisiejszego stanu rozwoju gospodarczego oraz skuteczności polityk wspierania rozwoju nauki, technologii i innowacji w regionie latynoamerykańskim.

Struktura pracy:

Strukturę monografii podporządkowano osiągnięciu założonych celów. Jest ona podzielona na trzy części. Pierwsza część stanowi wprowadzenie teoretyczne do następnie rozważanych zagadnień. W tej części zostały omówione pojęcie i uwarunkowania globalizacji oraz zjawisko globalizacji jako wyzwania dla współczesnej gospodarki światowej. Zarysowano tu także główne teorie rozwoju skierowane do krajów rozwijających się, w tym mechanizm konwergencji jako próbę wyjaśnienia możliwości szybszego wzrostu przez kraje słabiej rozwinięte i doganiania gospodarek rozwiniętych. Z kolei punktem wyjścia do rozważań na temat innowacyjności jest umocowanie tego pojęcia w makroekonomicznych modelach rozwoju gospodarczego i ukazanie wzrostu znaczenia innowacyjności w refleksji ekonomicznej. W sposób szczegółowy omówiona została teoria gospodarki opartej na wiedzy oraz rola państwa w budowaniu tego etapu rozwoju za pomocą narzędzi polityki naukowej, technologicznej i innowacji.

Cześć druga ukazuje rozwój Ameryki Łacińskiej w perspektywie historycznej i obecnie, zwłaszcza w odniesieniu do budowania innowacyjności gospodarczej na różnych etapach jako pewną ciągłość historyczną, ale jednocześnie jako fenomen podlegający nieustannym przemianom i modyfikacjom. Wzięto pod uwagę zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne, ale też zmiany koncepcji rozwoju państw latynoamerykańskich. Wskazano na konieczność przyjęcia nowego podejścia do strategii rozwoju w obliczu zmieniającej się sytuacji w gospodarce światowej. Na podstawie konkurencyjności międzynarodowej krajów latynoamerykańskich dokonano analizy wskaźników warunkujących innowacyjność gospodarczą i oceny jej obecnego poziomu.

Trzecia część służy ukazaniu znaczenia nauki, technologii i innowacji w rozwoju gospodarek latynoamerykańskich. Prześledzenie globalnych trendów w rozwoju i finansowaniu nauki, technologii i innowacji pozwoliło na umieszczenie Ameryki Łacińskiej na naukowej mapie świata, wskazując zarówno mocne, jak i słabe strony regionu oraz główne przeszkody w rozwoju. Badając latynoamerykańską myśl dotyczącą nauki, technologii i innowacji, w ujęciu historycznym i obecnie, przeanalizowano prace najważniejszych badaczy wywodzących się z regionu. Spośród osób o największym wpływie należy wspomnieć nazwiska: Mario Albornoz, Roberto Dagnino, Amílcar Herrera, Guillermo A. Lemarchand, Jorge Alberto Sabato, Francisco Sagasti, Oscar Varsavsky oraz Hebe Vessuri. Dokonano szczegółowej analizy polityk naukowych w wybranych krajach regionu oraz sformułowano wnioski ogólne. Wskazano nowe kierunki rozwoju nauki, technologii i innowacji w krajach Ameryki Łacińskiej, w tym zwłaszcza obszary badawcze o najwyższym potencjale innowacyjności. Odrębny rozdział poświęcono przypadkowi Brazylii, z uwagi na jej wyjątkowy potencjał oraz szczególne osiągnięcia w zakresie wprowadzania gospodarki opartej na wiedzy.

Praca została uzupełniona trzema załącznikami, ukazującymi empiryczne doświadczenia habilitantki w krajach latynoamerykańskich (lista wywiadów, lista międzynarodowych konferencji i seminariów, podczas których prezentowano częściowe wyniki badań oraz

poddawano je krytyce innych badaczy regionu oraz lista wyjazdów badawczych zrealizowanych w ośrodkach zagranicznych, poświęconych studiom nad zagadnieniem rozwoju gospodarczego i społecznego Ameryki Łacińskiej oraz efektywności zarządzania polityką naukową i innowacyjnością.

Metody:

Metody zastosowane w monografii łączą badania archiwalne i literaturowe prowadzone w bibliotekach ośrodków naukowych (zwłaszcza Pontificia Universidade Católica de São Paulo, Universidad de Chile, Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto Tecnológico de Buenos Aires oraz Ibero-Amerikanische Institut Preußischer Kulturbesitz w Berlinie), analizy danych statystycznych, raportów organizacji międzynarodowych poświęconych problematyce rozwoju, nauki i innowacji (zwłaszcza UNESCO – w tym oddziału UNESCO w Montevideo, ponadto CEPAL oraz Banku Światowego), a także własnych ewaluacji wspieranych analizą wywiadów przeprowadzonych z interesariuszami z Ameryki Łacińskiej i spoza regionu.

Do realizacji postawionych celów wykorzystano, zgodnie z podejściem Pecka i Theodore [2012] pogłębione studium przypadku (ang. *extended case method*). Studium połączone zostało z analizą dokumentów źródłowych, danych statystycznych z informacjami uzyskanymi w ramach przeprowadzonych wywiadów, z naciskiem na tzw. obserwację uczestniczącą. Stosując tę metodę, w monografii informacje uzyskane na podstawie studiów literaturowych, uzupełniono obserwacjami własnymi, przeprowadzonymi podczas licznych wizyt w instytucjach związanych z polityką naukową, na uczelniach, w parkach technologicznych itp. oraz przeprowadzonymi wywiadami, częściowo strukturyzowanymi.

Na potrzeby badań do monografii przeprowadzono ponad sześćdziesiąt rozmów i wywiadów z przedstawicielami administracji rządowej różnego szczebla, środowisk naukowych oraz dyplomatów z regionu latynoamerykańskiego. Ważne doświadczenia zostały zebrane także metodą obserwacji uczestniczącej dzięki siedemnastu wizytom studyjnym w krajach latynoamerykańskich oraz poprzez udział w seminariach tematycznych (wykaz wywiadów oraz lista pobytów studyjnych zostały dołączone do monografii w załącznikach 1 oraz 3).

Na ostateczny kształt monografii wpłynęło także poddanie częściowych wyników ocenie międzynarodowego środowiska naukowego. Duże znaczenie dla kształtu monografii miały tu doświadczenia zebrane podczas Międzynarodowej Konferencji *Asociación Nacional de Universidades e Instituciones de Educación Superior ANUIES „La educación superior en la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible”* („Szkolnictwo wyższe w Agendzie 2030 dla rozwoju zrównoważonego”), współorganizowanej przez Universidad Autónoma Nacional de México (UNAM) z udziałem przedstawicieli władz 280 uczelni meksykańskich i spoza Meksyku w 2016 roku; „*Foro Europa-América Latina: Cambio climático y estilos de desarrollo en América Latina*”, zorganizowanym przez Komisję Ekonomiczną ds. Ameryki Łacińskiej i Karaibów CEPAL w Santiago de Chile w 2015 roku; „*Ciclo de debates em Economia Industrial. Trabalho e tecnologia*”, zorganizowanym przez Pontificia Universidade Católica de São Paulo PUC SP w 2015 roku oraz w XXII Forum Brazylii-Unia Europejska w Parlamencie Brazylii „*Espacos Globais pela Educação, Ciência e Tecnologia*”, z udziałem ekspertów z krajów Ameryki Łacińskiej i Unii Europejskiej w 2014 roku, udział w charakterze eksperta w delegacjach wysokiego szczebla (zwłaszcza podczas rozmów z Conselho Nacional de Desenvolvimento Científico e Tecnológico CNPq w Brasílii; ANUIES i AMEXID w Meksyku,

Consejo Interuniversitario Nacional CIN y el Consejo de Rectores de Universidades Privadas CRUP w Buenos Aires oraz SEGIB Secretaría General Iberoamericana w Madrycie), jak również w kilkudziesięciu konferencjach naukowych, podczas których habilitantka miała okazję wymienić się obserwacjami oraz zweryfikować swoje poglądy na temat rozwoju gospodarczego, nauki, technologii i innowacyjności w środowiskach naukowców i praktyków z Ameryki Łacińskiej i z innych regionów świata (lista konferencji została dołączona do monografii w załączniku 2).

Uzyskane rezultaty:

Przeprowadzona analiza posłużyła do sformułowania wniosków i przedstawienia perspektyw rozwoju regionu Ameryki Łacińskiej w kontekście prowadzonych polityk naukowych, technologii i innowacji. Rezultatem jest stwierdzenie, że poziom rozwoju Ameryki Łacińskiej w XXI wieku jest konsekwencją długookresowego procesu rozwoju i przemian strukturalnych jako wyniku długofalowej polityki innowacyjności, wprowadzanej już od końca Wielkiego Kryzysu, a następnie bardziej zdecydowanie od lat 60. ubiegłego stulecia. Zostało ono przyjęte na podstawie następujących wyników częściowych:

Realizując pierwszy cel szczegółowy, dokonano uporządkowania historycznego faz w polityce naukowej, technologii i innowacji oraz przeprowadzono ich charakterystykę i podsumowanie skuteczności. Okazuje się, że dla tworzenia gospodarki opartej na wiedzy ważne znaczenie ma podejście państwa i jego sprawność instytucjonalna oraz spójność polityki w zakresie wspierania innowacyjności. W przypadku Ameryki Łacińskiej od kilkunastu lat obserwujemy dążenia w kierunku przekształcenia gospodarek tradycyjnych w gospodarki oparte na wiedzy, a wspieranie innowacyjności stało się priorytetem w wielu krajach regionu. Rządy państw latynoamerykańskich starają się wprowadzić rozwiązania systemowe, które pozwoliłyby osiągnąć znaczący postęp w zakresie podniesienia zdolności technologicznych, tworzenia wiedzy i innowacji. Proponowane są – mniej i bardziej kompleksowe – podejścia, które mają na celu wprowadzenie strategii rozwoju poprzez wiedzę, technologię i innowacje.

Zarówno kształt, jak i implementacja polityk naukowych i technologicznych (a później także polityk innowacji) w regionie latynoamerykańskim uległy znacznej ewolucji przez ostatnie sześć dekad, czyli od kiedy możemy mówić o systemowym podejściu do kwestii badań i rozwoju w Ameryce Łacińskiej. Zmieniał się zarówno punkt ciężkości, jak też priorytety tych polityk, co pozwala na wyróżnienie sześciu głównych faz rozwoju polityk NTI w regionie:

1. faza początkowa: rozwój pchany przez naukę (ang. *science-push*) – od początku lat 60. do połowy lat 60. ubiegłego wieku;
2. faza transferu technologii: wprowadzanie regulacji w zakresie rozwoju technologicznego – od drugiej połowy lat 60. do końca lat 70.;
3. faza podejścia systemowego: opracowanie i wdrożenie systemu regulacji i instrumentów polityki naukowej i technologicznej – od połowy lat 70. do połowy lat 80.;
4. faza dostosowań polityki gospodarczej: okres reform gospodarczych wywołanych kryzysem zadłużeniowym i wskazaniem MFW – przez dekadę lat 80. do drugiej połowy lat 90.;
5. faza systemów innowacji i konkurencyjności: wprowadzenie do systemów naukowych wspierania innowacji – od początku XXI wieku do kryzysu globalnego;
6. faza gospodarki opartej na wiedzy – obecnie.

Nie wszystkie kraje Ameryki Łacińskiej wchodziły w wymienione fazy w tym samym momencie, chociaż zasadniczo można powyższy podział uznać za adekwatny w większości przypadków. Wiąże się to z dwoma czynnikami. Po pierwsze, cezury czasowe w dużym stopniu wiążą się z ważnymi zjawiskami ekonomicznymi, które są wspólne dla całego regionu: koniec epoki strategii substytucji importu wyznacza początek pierwszej fazy, wejście w kryzys zadłużenia wywołuje konieczność rewizji polityk naukowych w całym regionie, przyjęcie zasad Konsensu Waszyngtońskiego i liberalizacja gospodarek wymusza z kolei otwarcie na innowacyjność, kryzys globalny to także zjawisko ponad granicami państw o dużym wpływie na Amerykę Łacińską. Po drugie, polityka naukowa w Ameryce Łacińskiej była zasadniczo kształtowana nie tyle w sposób endogeniczny przez poszczególne kraje, co odpowiadała (z różną skutecznością) na wskazania instytucji międzynarodowych, w tym zwłaszcza UNESCO, Międzyamerykańskiego Banku Rozwoju (IADB) oraz CEPAL i – w mniejszym stopniu – Organizacji Państw Amerykańskich (OPA) czy OECD.

Realizując drugi cel szczegółowy, odniesiono się do tezy znanego badacza latynoamerykańskiej polityki naukowej, Francisco Sagastiego [Sagasti, 2013], który w swoich pracach stoi na stanowisku, że w zakresie polityki naukowej w całym regionie występuje dramatyczny immobilizm, nieefektywność i brak ciągłości. Z badań opisanych w monografii wynika, że chociaż można znaleźć wiele argumentów na obalenie jego tezy o zupełnej nieskuteczności polityki NTI i chronicznej niemożności przezwyciężenia trudności strukturalnych w krajach regionu latynoamerykańskiego – przywołując pojedyncze przykłady sukcesów, np. Brazylii – to jednak jego metafora jest w dużym stopniu uzasadniona. Powtarzające się kryzysy gospodarcze i polityczne od lat 60. ubiegłego stulecia wywierają bezpośredni wpływ na projektowanie i realizację polityk NTI zarówno od strony podażowej, jak i popytowej. Brak skutecznej polityki NTI w ostatnich dziesięcioleciach w regionie latynoamerykańskim jest związany z brakiem ciągłości długoterminowych polityk publicznych w wymiarze ogólnym, jak też ze słabym zarządzaniem publicznym w większości krajów. W zasadzie każda kolejna zmiana władzy w niemal każdym kraju Ameryki Łacińskiej wywołuje natychmiastowe odejście od dotychczasowej polityki i powoduje wprowadzenie nowego zestawu reguł i nowych priorytetów. W tym sensie przyrównanie prowadzenia polityki naukowej do prac syzyfowych ma swoje uzasadnienie.

Od czasu wprowadzenia liberalizacji gospodarczej i strukturalnych dostosowań na początku lat 90. ubiegłego wieku możemy mówić o nowej generacji instrumentów polityki NTI. Wraz z nasileniem procesów globalizacyjnych i rewolucją technologiczno-informacyjną obserwujemy jednocześnie przeobrażenie otoczenia instytucjonalnego i ram prawnych regulujących badania naukowe i innowacje. W niektórych krajach było to zjawisko korzystne. Jednak w przypadku Ameryki Łacińskiej luka rozwojowa w stosunku do krajów rozwiniętych nie zmniejszyła się, wręcz przeciwnie, dystans ten niepokojąco rośnie.

Realizując trzeci cel szczegółowy stwierdzono, iż nie udało się, jak dotąd, zbudować gospodarki opartej na wiedzy, mimo takich deklaracji obecnych w retoryce kolejnych rządów krajów regionu. Po przeanalizowaniu zjawisk dominujących w Ameryce Łacińskiej oraz próby reakcji na nie, można zaproponować następujące wyjaśnienia:

1. Struktura produkcji w gospodarkach Ameryki Łacińskiej nie skłania do podejmowania innowacji opartych na nauce (ang. *science-based innovation*). Wyroby przemysłowe stanowią mniej niż 30% wartości eksportu krajów Ameryki Łacińskiej, z czego wyroby

zaawansowane technologicznie to mniej niż 10% (wyjątkiem jest tylko Kostaryka i – w dużo mniejszym stopniu – Meksyk) [ECLAC, 2015].

2. Finansowanie prac B+R pozostaje na bardzo niskim poziomie. Z wyjątkiem Brazylii ogólne wydatki na B+R (czyli GERD) są na poziomie znacznie poniżej 1% PKB (np. w Argentynie 0,61%, w Chile 0,38%, w Meksyku 0,54%, w Panamie 0,07%) [UNESCO, 2015], zaś udział sektora prywatnego w finansowaniu B+R utrzymuje się na poziomie najwyżej jednej trzeciej wszystkich wydatków. Wskaźniki te niewiele się zmieniły od dziesięcioleci, podczas gdy wiele innych krajów rozwijających się, zwłaszcza tych gospodarek azjatyckich, które przywołujemy jako przykłady sukcesu gospodarczego, w tym czasie znacząco zwiększyło poziom finansowania B+R, w tym także ze środków prywatnych. W regionie latynoamerykańskim wskaźnik intensywności B+R sektora prywatnego (wyrażony jako procent wartości sprzedaży) utrzymuje się na poziomie poniżej 0,4%, czyli jest znacznie niższy niż np. średnia dla Europy (1,61%) lub krajów OECD (1,89%) [IDB, 2014].
3. Również zasoby kapitału innowacyjnego są w Ameryce Łacińskiej znacznie niższe (13% PKB) niż w krajach OECD (30% PKB). Ponadto, w Ameryce Łacińskiej kapitał innowacyjny, jeśli już trafia do sektora badawczego, jest zasadniczo ukierunkowany na rozwijanie studiów doktoranckich, których niedostatek w regionie ciągle jest faktem niż *de facto* na prace B+R, jak to ma miejsce w krajach OECD [ECLAC, 2015].
4. Bardzo słabym obszarem w Ameryce Łacińskiej pozostaje szkolnictwo, w tym zwłaszcza szkolnictwo wyższe, chociaż należałoby docenić wysiłki krajów regionu w zakresie zwiększenia dostępu do edukacji podstawowej, średniej i wyższej. Wciąż jednak bardzo niska jakość edukacji (na wszystkich etapach) jest czynnikiem bardzo utrudniającym i opóźniającym rozwój regionu. Można nawet sformułować wniosek, że bez zasadniczych reform skutkujących szybkim podniesieniem jakości edukacji, wysiłki państw latynoamerykańskich w innych obszarach nie będą miały odpowiedniego przełożenia na skuteczne przyspieszenie rozwoju.
5. Systemy edukacji w Ameryce Łacińskiej nie są w stanie szybko wykształcić dużej liczby wysoko wykwalifikowanych specjalistów, zwłaszcza w zakresie nauk technicznych i inżynierskich. Pomimo iż zarówno liczba uczelni, jak i ich absolwentów nieustannie rośnie, to tempo tego wzrostu pozostaje stosunkowo niewielkie, a względna liczba absolwentów, zwłaszcza kierunków technicznych, w porównaniu z krajami rozwiniętymi, wciąż jest bardzo niska. System edukacyjny jest strukturalnie nieprzygotowany do kształcenia inżynierów. Ponad 60% absolwentów studiów licencjackich i magisterskich oraz 45% absolwentów studiów doktoranckich reprezentuje nauki społeczne i humanistyczne. Jednocześnie tylko niewielka część naukowców w Ameryce Łacińskiej (24%) jest zatrudniona w przedsiębiorstwach, podczas gdy średnia dla krajów OECD to 59%. Nawet w takich krajach jak Argentyna, Brazylia, Meksyk i Chile brak absolwentów kierunków technicznych jest ogromnym problemem dla sektora przedsiębiorstw prywatnych.
6. Utrzymujący się od dziesięcioleci, chroniczny brak inwestycji w B+R znajduje odzwierciedlenie w niewielkiej produktywności naukowej: niewielkiej liczbie naukowców, publikacji naukowych, cytowań, niewielkiej liczbie zgłoszeń i uzyskanych zastrzeżeń patentowych i znaków towarowych, co przekłada się na niewielkie znaczenie prac badawczych prowadzonych w Ameryce Łacińskiej dla nauki w wymiarze globalnym. Chociaż sytuacja uległa pewnej poprawie w przypadku Argentyny, Brazylii, Chile, Kostaryki i Meksyku, to w kategoriach względnych ich udział w globalnych B+R

(mierzony za pomocą różnych, wykorzystywanych w niniejszej monografii, wskaźników) pozostaje wciąż bardzo niski. Niedobór naukowców oraz wykwalifikowanego personelu technicznego bardzo ogranicza innowacyjność, zwłaszcza w małych i średnich przedsiębiorstwach. Aż 36% firm działających w gospodarce formalnej w Ameryce Łacińskiej ma problemy z zatrudnieniem wykwalifikowanych pracowników, podczas gdy średnia światowa to 21%, zaś w przypadku krajów OECD zaledwie 15%. Firmy w Ameryce Łacińskiej trzy razy częściej niż w Azji Południowej i 13 razy częściej niż firmy z regionu Azji-Pacyfiku znajdują się w obliczu poważnych problemów operacyjnych z powodu braku wykwalifikowanego kapitału ludzkiego.

7. Widoczną słabością krajów łatynoamerykańskich jest też brak schematów sprawnej współpracy pomiędzy nauką a przemysłem, co przekłada się na niewielką liczbę wspólnych projektów naukowo-biznesowych. Łatynoamerykańska innowacyjność odznacza się stosunkowo wysoką aktywnością państwa, przy jednoczesnym niewielkim zaangażowaniu, zwłaszcza finansowym, sektora prywatnego. W znaczącej mierze wynika to z tradycyjnego modelu gospodarczego i społecznego większości krajów Ameryki Łacińskiej, w którym to właśnie państwo jest głównym aktorem aktywującym procesy gospodarcze. Innowacyjność gospodarki w wielu przypadkach ma niedostateczne wsparcie rządu tak w zakresie finansowania, jak i organizacji.
8. Kolejna obserwacja jest związana z zachowaniami firm w zakresie patentowania. Liczba uzyskanych patentów jest bardzo niewielka w porównaniu do krajów rozwiniętych. Nawet kraje, które przodują na tle Ameryki Łacińskiej w liczbie uzyskanych patentów (tj. Panama, Chile, Kuba i Argentyna), w zasadzie nie podejmują konkurencji z gospodarkami rozwiniętymi. Zgłoszenia patentowe z Ameryki Łacińskiej w głównych dziedzinach technologicznych (tj. maszyny elektryczne, aparatura, energia, komunikacja cyfrowa, technologie komputerowe, techniki pomiarowe i technologie medyczne) stanowią zaledwie 1% zgłoszeń patentowych z gospodarek rozwiniętych w tych samych dziedzinach [Lemarchand, 2015].

W ciągu ostatniej dekady Argentyna, Chile, Meksyk i Urugwaj, idąc za przykładem Brazylii, odeszły od pionowej struktury finansowania, wprowadzając system funduszy. W ten sposób mogły zwiększyć wydajność w tych sektorach gospodarki, które uznano za strategiczne dla osiągnięcia wyższej innowacyjności: rolnictwo, energetyka oraz ICT. Jednocześnie wprowadzane są konkretne polityki i mechanizmy, zawierające system bodźców dla rozwinięcia strategicznych technologii, takich jak biotechnologie, nanotechnologie, technologie kosmiczne i technologie biopaliwowe. Takie podejście jest na razie oceniane bardzo pozytywnie, choć na efekty trzeba jeszcze poczekać. Pozostałe kraje – m.in. Gwatemala, Panama, Paragwaj i Peru – wprowadzają różnorodne mechanizmy finansowania, aby pobudzić endogeniczne badania i innowacje. Jeszcze inaczej skonstruowane, bardzo konkretnie adresowane programy wspierania konkurencyjności, stosuje Dominikana oraz Salwador.

Podobnych obszarów można zidentyfikować więcej. Zasadniczym wnioskiem będzie taki, że w krajach Ameryki Łacińskiej brakującym ogniwem rozwoju jest innowacyjność. Pomimo wysiłków rządów w zakresie wspierania innowacyjności i wskazywania na kluczową rolę wiedzy w rozwoju gospodarczym, przejście do etapu gospodarki opartej na wiedzy jest wciąż jeszcze bardzo odległe, a rzeczywisty postęp w tym zakresie zasadniczo osiągnęła tylko

Brazylia, w wyniku konsekwentnego podejścia w ujęciu historycznym, dzięki wypracowaniu podejścia systemowego oraz przeznaczania na B+R znacznie większych środków finansowych niż pozostałe kraje regionu.

Wartość dodana i możliwości wykorzystania wyników badań:

Dokonany przegląd literatury od połowy XX wieku prowadzi do obserwacji, że liczba kompleksowych opracowań i teorii ekonomicznych odnoszących się do Ameryki Łacińskiej jest stosunkowo niewielka. Wobec tego podjęcie studiów nad rozwojem gospodarczym Ameryki Łacińskiej w kontekście efektywności polityki naukowej, technologii i innowacji jest uzasadnione i doprowadziło do koniecznego rozwinięcia, a przynajmniej interesującego uzupełnienia ekonomii rozwoju i teorii zarządzania polityką naukową i innowacyjną z wykorzystaniem obserwacji z regionu latynoamerykańskiego.

Wcześniejsze próby analizy skuteczności polityki naukowej, technologii i innowacji w odniesieniu do rozwoju gospodarczego i społecznego regionu Ameryki Łacińskiej, nie miały charakteru monograficznego, ale wyłącznie formę artykułów, koncentrujących się na wybranych przykładach. Niniejsza monografia jest kompleksową pozycją obejmującą tematykę roli nauki, technologii i innowacji w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy i – w szerszym ujęciu – w rozwoju gospodarczym Ameryki Łacińskiej. Została skonstruowana w ten sposób, że zestawiono krytyczne spojrzenie na kwestie poszukiwania strategii rozwoju gospodarczego z próbą osiągnięcia wyższego poziomu innowacyjności w perspektywie historycznej i w XXI wieku.

Z przeprowadzonych badań, których wyniki przedstawia monografia wynika, że Ameryka Łacińska podejmuje wiele działań w zakresie wprowadzania narzędzi polityki naukowej, technologii i innowacji. Zwłaszcza od początku obecnego stulecia, pragnąc włączyć się w korzyści płynące z procesów globalizacyjnych, stara się usprawnić swoją politykę i dostosować do potrzeb systemu produkcyjnego i społeczeństw w wymiarze ogólnym. Takie podejście zaczyna przynosić efekty w niektórych krajach Ameryki Łacińskiej – ale do osiągnięcia etapu rozwoju gospodarki opartej na wiedzy pozostało jeszcze wiele do zrobienia.

Z przeprowadzonej analizy obecnych polityk NTI oraz poziomu rozwoju gospodarczego w ujęciu ogólnym wyciągnięto wniosek, że kraje Ameryki Łacińskiej potrzebują zmierzyć się z następującymi problemami, które dotąd nie doczekały się odpowiedniego zaadresowania:

- usprawnienie funkcjonowania rządów i poprawa stabilności politycznej;
- usprawnienie kontroli korupcji;
- zwiększenie finansowania sektora B+R;
- przygotowanie długoterminowych, kompleksowych strategii rozwoju nauki, technologii i innowacji, które byłyby kontynuowane mimo zmiany rządów w danym kraju;
- szersze zaangażowanie interesariuszy w proces przygotowania, implementacji, koordynacji i harmonizacji polityk NTI w celu zestawienia strony popytowej i podażowej krajowych systemów innowacji;
- przygotowanie regionalnego programu rozwoju nauki, promowanie współpracy regionalnej i regionalnych mechanizmów integracji w celu dzielenia się kosztami prac B+R i podnoszenia ich efektywności;

- poprawa systemu edukacji, na wszystkich poziomach kształcenia, w tym podniesienie jakości kształcenia na studiach wyższych, zwłaszcza w zakresie nauk ścisłych i inżynierskich;
- zmiana kultury organizacyjnej, w celu racjonalizacji systemów instytucjonalnych odpowiedzialnych za opracowanie, monitorowanie i ewaluację polityk NTI oraz poszczególnych instrumentów złożonych na te polityki;
- promowanie badań prospektywnych, które powinny leżeć u podstaw procesów decyzyjnych w zakresie polityki krajowej i regionalnej;
- rozwiązania powinny odpowiadać uwarunkowaniom danego kraju i brać pod uwagę jego specyfikę w każdym obszarze.

Z obserwacji działań podejmowanych przez kolejne rządy państw latynoamerykańskich wynika, że są coraz bardziej świadome znaczenia, jakie innowacje mają nie tylko dla podniesienia poziomu konkurencyjności, ale też dla rozwoju gospodarczego. Widać coraz wyższą świadomość, że bez wprowadzenia efektywnego systemu wparcia wiedzy, technologii i innowacji podwyższanie konkurencyjności międzynarodowej byłoby skazane na niepowodzenie. Programy wsparcia innowacyjności oraz budowania sieci relacji wielostronnych pomiędzy przedsiębiorcami a nauką coraz częściej pojawiają się jako stały element polityki gospodarczej. Pozytywnym przykładem jest na tym polu Brazylia, która nie szczędzi środków finansowych dla wsparcia innowacyjności, ale podobne działania, choć w mniejszym zakresie, są obecne w Kolumbii, Meksyku czy Peru, a już od wielu lat w Chile. Dla silnie rozwarstwionych społeczeństw latynoamerykańskich zniesienie barier w redystrybucji nie tylko bogactwa, ale też dostępu do wiedzy i edukacji jest olbrzymim wyzwaniem, a jednocześnie kluczowym warunkiem dla uruchomienia mechanizmów rozwojowych.

Po ponad dwóch dekadach reform neoliberalnych kraje Ameryki Łacińskiej starają się dziś na nowo określić swoją strategię rozwoju, wpisując ją w szerszy kontekst rozwoju gospodarki światowej. Nowe strategie latynoamerykańskie w znacznie szerszym stopniu uwzględniają długofalowe cele społeczne i potrzebę tworzenia warunków dla zwiększenia korzyści z globalizacji. W dyskursie tak naukowym, jak i politycznym w regionie obecna jest koncepcja gospodarki opartej na wiedzy jako pożądanego etapu rozwoju gospodarczego. Wysiłki państw latynoamerykańskich w coraz większym stopniu koncentrują się na tym, aby zwiększyć konkurencyjność gospodarek, przypisując większe znaczenie rozwojowi nauki, technologii i innowacji. I chociaż do osiągnięcia etapu gospodarki opartej na wiedzy wciąż jest daleko, to można sformułować optymistyczne oczekiwania w tym zakresie. Trudno jednak jeszcze o jednoznaczne konkluzje i kategoryczne stwierdzenie skuteczności obranej strategii rozwoju. Na pewno kolejne lata przyniosą dalsze interesujące dane do kontynuowania badań nad rozwojem gospodarczym oraz nad nauką, technologią i innowacjami w regionie latynoamerykańskim.

Literatura cytowana w części 4 autoreferatu:

- Albornoz M. (2001), *Política Científica y Tecnológica. Una visión desde América Latina*, "Revista Iberoamericana de Ciencia, Tecnología, Sociedad e Innovación", núm. 1.
- Albornoz M., Matos Macedo M., Alfaraz C. (2010), *Latin America*, Chapter 4, [w:] *UNESCO Science Report 2010: The Current Status of Science around World*, UNESCO, Paris.
- Amann E., Barrientos A. (2014), *Is there a new Brazilian model of development? Main findings from the IRIBA research programme*, IRIBA Working Paper 13, School of Environment, Education and Development, The University of Manchester.
- Amsden A.H. (2001), *The Rise of "The Rest." Challenges to the West from Late-Industrializing Economies*, Oxford University Press, New York-Oxford.
- Archibugi D., Lundvall B.-Å. (red.), (2001), *The Globalizing Learning Economy*, Oxford University Press, Oxford-New York.
- Dagnino R. (2010), *Trayectorias de los Estudios sobre Ciencia, Tecnología y Sociedad, y de la Política Científica y Tecnológica en Ibero-América*, „Revista de educação em ciência e tecnologia”, No. 13, Alexandria, Brasil, s. 57-83.
- ECLAC (2015), *Inclusive social development: the next generation of policies for overcoming poverty and reducing inequality in Latin America and the Caribbean (LC.L/4056(CDS.1/3)*, Santiago de Chile: ECLAC.
- Herrera A. (1973), *Los determinantes sociales de la política científica en América Latina*, „Desarrollo Económico”, No. 13 (49).
- Global Competitiveness Report 2015-2016, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/> [dostęp: 20.04.2017.].
- Sábato J.A. (1975), *El pensamiento latinoamericano en la problemática ciencia-tecnología-desarrollo-dependencia*, Editorial PAIDOS, Buenos Aires.
- Varsavsky O. (1972), *Hacia una política científica nacional*, Ediciones Periferia, Buenos Aires, drugie wydanie: (2006), Editores Latinoamericana, Monte Ávila.
- Vessuri H. (2003), *Science, politics, and demographic participation in policy-making: a Latin American view*, „Technology in Society”, No. 25 (2)/2003, s. 263-273.
- IDB (2014), *Innovation, Science and Technology Sector Framework Document*, Inter-American Development Bank, Washington D.C.
- Moguillansky G. (2006), *Innovation, the Missing Link In Latin American Countries*, „Journal of Economic Issues”, June 2006.
- Lemarchand G.A. (2015), *Latin America [w:] UNESCO, Science Report. Towards 2030*, Paris.
- Peck J., Theodore N. (2012), *Follow the Policy: a distended case approach*, „Environmental and Planning”, Vol. 44, s. 21-33.
- Piasecki R. (2003), *Rozwój gospodarczy a globalizacja*, PWE, Warszawa.
- Sagasti F. (2013), *Nuevas políticas de AL en ciencia y tecnología apuestan por sostenibilidad*, „La Jornada” 25 de noviembre http://www.franciscosagasti.com/descargas/noticias/NNNN-Nuevas_politicas-AL.pdf [dostęp: 10.03.2017].
- UNESCO (2015), *Science Report. Towards 2015*, Paris.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć:

Działalność naukową habilitantka rozpoczęła już przed uzyskaniem stopnia doktora, co znalazło odzwierciedlenie w publikacji 14 artykułów dotyczących procesów integracyjnych i rozwoju gospodarczego Ameryki Łacińskiej, działalności redakcyjnej w kwartalniku naukowym „Ameryka Łacińska”, wydawanym przez Centrum Studiów Latinoamerykańskich CESLA oraz w aktywności konferencyjnej. Po doktoracie habilitantka kontynuowała zainteresowanie regionem latynoamerykańskim w kontekście rozwoju gospodarczego i społecznego.

Habilitantka opublikowała łącznie ponad 50 publikacji, w tym prace w zagranicznych wydawnictwach (w Brazylii, Wenezueli, Belgii i Rosji). Na liście dorobku znajduje się jedna monografia autorska oraz dwie monografie pod redakcją. Ponadto do dorobku po doktoracie zalicza się 14 artykułów w czasopiśmie oraz 19 rozdziałów w monografiach naukowych (wykaz publikacji, a także szczegółowe wskaźniki dot. uzyskanej punktacji oraz cytowalności dołączone zostały w załączniku 4).

Część publikacji powstała w wyniku międzynarodowych projektów badawczych. Dorobek opublikowany w Polsce w języku hiszpańskim i angielskim ma również zasięg międzynarodowy, ponieważ został szeroko udostępniony zagranicznym instytucjom współpracującym. Ważną częścią działalności naukowej jest praca w redakcji czasopisma naukowego w Polsce oraz w Radzie Naukowej czasopisma zagranicznego. Aktywność naukowa przejawia się także w postaci uczestnictwa w 107 konferencjach i seminariach (57 krajowych i 50 zagranicznych) oraz opieki naukowej nad studentami i doktorantką.

Zainteresowania naukowe autorki, a w konsekwencji także dorobek naukowy – publikacyjny i konferencyjny – od samego początku koncentrują się wokół problematyki rozwoju regionu latynoamerykańskiego, a w szczególności dotyczą trzech przenikających się obszarów:

- a) rozwoju gospodarczego i społecznego Ameryki Łacińskiej, w tym efektywności zarządzania polityką publiczną w krajach Ameryki Łacińskiej, zwłaszcza w zakresie innowacyjności;
- b) integracji regionalnej Ameryki Łacińskiej i jej wpływu na rozwój gospodarczy regionu i poszczególnych krajów;
- c) współpracy gospodarczej, naukowej i akademickiej Ameryki Łacińskiej z Unią Europejską, w tym zwłaszcza z Polską.

Ad 5a.

Ważnym obszarem poszukiwań naukowych, skonkludowanych w bibliografii, jest rozwój gospodarczy krajów Ameryki Łacińskiej, zwłaszcza w kontekście efektywności zarządzania polityką publiczną w Ameryce Łacińskiej.

W tym zakresie największe znaczenie ma obszar badań nad innowacyjnością gospodarczą i społeczną w Ameryce Łacińskiej, w tym w odniesieniu do skuteczności zarządzania polityką innowacyjności w regionie i jej wpływu na rozwój gospodarczy. Rezultatem tych badań jest duża część monografii będącej głównym osiągnięciem naukowym, o której mowa w punkcie 4

niniejszego autoreferatu oraz cztery publikacje w czasopismach [Goćłowska-Bolek 2017d; 2016e; 2015a; 2014c].³

Prowadzone analizy i debaty, w tym również aktywność konferencyjna, zwłaszcza od 2013 roku, dotyczą w znacznym stopniu także skuteczności polityki społecznej, w tym programów pomocy warunkowej (ang. *Conditional Cash Transfers*) oraz oceną ich wpływu na tempo i stabilność rozwoju gospodarczego i społecznego w regionie. Efektem tych badań jest przede wszystkim monografia stanowiąca główne osiągnięcie naukowe. Jednak w toku prowadzonych badań, opublikowano też wyniki badań cząstkowych, w postaci czterech artykułów w czasopismach naukowych [Goćłowska-Bolek 2017e; 2017f; 2017g; Goćłowska-Bolek, Kurowski 2016].

Ad 5b.

Integracja regionalna Ameryki Łacińskiej i Karaibów i jej wpływ na rozwój gospodarczy stanowią istotny obszar działalności naukowej autorki i w tym zakresie przeprowadzono najwięcej studiów i analiz, o różnym stopniu szczegółowości. Tej tematyce były poświęcone zarówno praca magisterska, jak też doktorska oraz zwłaszcza pierwsze publikacje, w tym pierwszy artykuł habilitantki w czasopiśmie naukowym [Goćłowska, 2000]. Cząstkowe badania i analizy doprowadziły ostatecznie do opracowania monografii, która jest głównym osiągnięciem naukowym opisanym w pkt. 4 niniejszego autoreferatu.

W rezultacie dalszych badań osadzonych w tej tematyce, powstało łącznie kilkanaście prac, w tym monografia pod redakcją [Goćłowska-Bolek, 2007b], będąca pokłosiem międzynarodowej konferencji naukowej zrealizowanej w gronie europejskich badaczy integracji. Była ona początkiem programu badawczego i dydaktycznego na temat procesów integracji gospodarczej, realizowanego przez habilitantkę we współpracy międzynarodowej od 2006 roku i nagrodzonego Nagrodą Rektora Uniwersytetu Warszawskiego (wykaz projektów badawczych zamieszczono w załączniku 5 pkt. F; wykaz nagród i odznaczeń w załączniku 5 pkt. D).

W odniesieniu do procesów integracyjnych, szczególnie wnikliwym studiom poddano procesy międzyamerykańskie oraz transatlantyckie, które analizowano m.in. w ramach zespołowego projektu badawczego, realizowanego w zespole międzynarodowym. Efektem publikacyjnym jest rozdział w monografii „Ameryka Łacińska XXI wieku” (wydanej także, w zmienionej wersji, w edycji hiszpańskojęzycznej, z przeznaczeniem na rynek latynoamerykański) [Goćłowska-Bolek, 2013d; 2013f].

W badaniach habilitantka koncentrowała się także na nowych tendencjach i inicjatywach integracyjnych, w tym zwłaszcza na integracji Wspólnego Rynku Południa MERCOSUR, który poddano analizie w rozprawie doktorskiej, jak też w toku późniejszych poszukiwań naukowych. Ich efektem są m.in. dwa rozdziały w monografiach zbiorowych [Goćłowska-Bolek, 2007e; 2013a].

³ Wykaz publikacji naukowych habilitantki znajduje się w załączniku 4.

Rezultatem badań jest też sześć wystąpień utrzymanych w tej tematyce na konferencjach krajowych i międzynarodowych, na temat integracji gospodarczej, w tym na temat skuteczności modelu integracyjnego Wspólnego Rynku Południa MERCOSUR (również dotyczącymi skuteczności modelu integracji po rozszerzeniu o Wenezuelę, a następnie po zawieszeniu członkostwa Paragwaju), współpracy ugrupowań integracyjnych z Unią Europejską oraz seminaria tematyczne organizowane bądź współorganizowane przez habilitantkę na Uniwersytecie Warszawskim, z udziałem zagranicznych i krajowych specjalistów.

Dla upowszechnienia wyników badań naukowych, habilitantka zaproponowała konwersatorium wykorzystujące ich rezultaty, będące pokłosiem długoletnich zainteresowań naukowych, pod nazwą: „Procesy globalizacyjne i integracyjne w Ameryce Łacińskiej”. Jest to autorski przedmiot dydaktyczny, prowadzony na Uniwersytecie Warszawskim już od siedmiu i cieszący się popularnością wśród kolejnych roczników studentów I i II stopnia.

Ważnym kierunkiem w ramach tego obszaru działalności naukowej są też publikacje oraz wystąpienia konferencyjne (14) dotyczące różnych aspektów rozwoju gospodarczego. Habilitantka podjęła próby wyodrębnienia ogólnych trendów w rozwoju Ameryki Łacińskiej jako regionu oraz zaproponowała odniesienia do poszczególnych krajów, które traktowała jako studia przypadku. W wyniku tych badań, powstało 9 publikacji (3 artykuły oraz 6 rozdziałów w monografiach), wydanych po polsku i hiszpańsku [Gocłowska-Bolek 2016a; 2016d; 2013c; 2013d; 2013e; 2013f; 2009b; 2007d; 2007f].

Nieco inny charakter – osobnego studium skuteczności modelu neoliberalnego w ujęciu teoretycznym, z licznymi odniesieniami do przypadku latynoamerykańskiego (choć nie wyłącznie) ma praca opublikowana jako rozdział w hiszpańskojęzycznej monografii zbiorowej [Gocłowska-Bolek, 2015b]. Publikacja wywołała zainteresowanie w regionie latynoamerykańskim i doczekała się kilku odniesień i omówień innych badaczy regionu, a także była przedmiotem analizy podczas międzynarodowego kongresu latynoamerykanistycznego 2017 roku.

Rezultaty pracy naukowej w tym zakresie habilitantka wykorzystuje m.in. w autorskim wykładzie „Współczesne gospodarki latynoamerykańskie”, prowadzonym na studiach magisterskich od 2006 roku i aktualizowanym na podstawie kolejnych wyników badań.

Ad 5c.

Ważna część aktywności naukowej (oraz organizacyjnej – por. pkt 6 niniejszego autoreferatu oraz załącznik 5) habilitantki koncentruje się wokół współpracy Polski i Unii Europejskiej z krajami Ameryki Łacińskiej, tak w obszarze handlu i inwestycji, jak też relacji akademickich. Analizie poddawany jest potencjał współpracy międzyregionalnej oraz w szczególności relacje Polski z krajami latynoamerykańskimi. Rezultatem jest siedem prac z tego zakresu,

opublikowanych w języku polskim, hiszpańskim i portugalskim [Goćłowska-Bolek, 2017c; 2016b; 2016c; 2015c; 2014b; 2010; 2009a] oraz liczne wystąpienia konferencyjne i wykłady autorskie, zwłaszcza w krajach Ameryki Łacińskiej.

Projekty naukowe:

W latach 2012-2016 habilitantka kierowała działalnością naukową Centrum Studiów Latinoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego, będąc dyrektorką tej jednostki, organizując i sprawując nadzór nad aktywnością badawczą, w tym w ramach badań statutowych oraz działalności konferencyjno-seminaryjnej. Od 2013 roku habilitantka prowadziła projekt badawczy "Współczesne procesy społeczno-ekonomiczne w Ameryce Łacińskiej" w ramach badań statutowych CESLA, od 2014 realizowała projekt własny pt. "Ameryka Łacińska we współczesnej gospodarce światowej", zaś w latach 2009-2014 projekt: "Nowe inicjatywy integracyjne na kontynentach amerykańskich". W latach 2001-2005 realizowała projekt własny: „Integracja gospodarcza Mercosur i jego relacje z Unią Europejską”, którego efektem było powstanie rozprawy doktorskiej.

W latach 2008-2013 habilitantka uczestniczyła w projekcie zespołowym: "Ameryka Łacińska XXI wieku. Nowe oblicza, nowe struktury, nowe tożsamości: profile lokalne, międzyamerykańskie, transatlantyckie i globalne", w którym była odpowiedzialna za dwa profile badawcze: „Tendencje i procesy integracji latinoamerykańskiej, międzyamerykańskiej i transatlantyckiej” oraz: „Procesy makroekonomiczne w Ameryce Łacińskiej”. Efektem publikacyjnym były rozdziały w monografiach zbiorowych [Goćłowska-Bolek, 2013c, 2013d, 2013e, 2013f] (listę projektów naukowych zawiera załącznik 5 pkt F).

Działalność konferencyjna:

Habilitantka aktywnie uczestniczyła w 107 konferencjach i kongresach, które tematycznie wpisują się w obszar naukowy prezentowany w monografii oraz pozostałych publikacjach. Było to 57 konferencji w kraju oraz 50 za granicą, z czego aż 48 miało charakter wydarzeń międzynarodowych. Łącznie wygłosiła 87 wystąpień naukowych, w tym 70 referatów na konferencjach i kongresach naukowych. Pozostałe 17 wystąpień i wykładów inauguracyjnych, w tym zwłaszcza podczas wydarzeń organizowanych przez ośrodki naukowe i akademie dyplomatyczne w Polsce, w Europie i w Ameryce Łacińskiej, dotyczyło rozwoju gospodarczego Polski, integracji europejskiej oraz współpracy Polski i Unii Europejskiej z krajami Ameryki Łacińskiej (wykaz konferencji naukowych oraz wygłoszonych referatów zamieszczono w załączniku 5 pkt. B).

Działalność międzynarodowa, pobyty naukowe i staże badawcze w ośrodkach zagranicznych:

Habilitantka traktuje współpracę naukową z wiodącymi instytucjami zagranicznymi w zakresie studiów latynoamerykanistycznych oraz nauk społecznych jako nieodzowny element pracy naukowej. Współpraca ta znalazła odzwierciedlenie we wspólnym prowadzeniu badań, współorganizacji konferencji i seminariów naukowych oraz uczestnictwie w zagranicznych konferencjach naukowych. Dla badań naukowych, które skutkowały powstaniem monografii będącej głównym osiągnięciem naukowym opisanym w pkt. 4 niniejszego autoreferatu, najważniejsze znaczenie miały zagraniczne wyjazdy badawcze i kwerendy naukowe w następujących uczelniach i instytucjach badawczych:

- w Ameryce Łacińskiej: Universidad Nacional Autónoma de México UNAM, El Colegio de México COLMEX, Centrum Badań i Studiów Ekonomicznych CIDE (Meksyk), FLACSO, Uniwersytet w Hawanie, Centrum Badań nad Polityką Międzynarodową CIPI (Kuba), Uniwersytet w Buenos Aires, Instytut Technologiczny w Buenos Aires ITBA (Argentyna), Uniwersytet w Chile, Uniwersytet Santiago de Chile (Chile), Komisja Gospodarcza ONZ ds. Ameryki Łacińskiej i Karaibów (Chile), Uniwersytet Republiki Urugwaju (Urugwaj), Uniwersytet Stanowy w Rio de Janeiro, Papieski Uniwersytet Katolicki w São Paulo, Uniwersytet w Brasilii (Brazylia), Uniwersytet w Panamie (Panama), Narodowy Uniwersytet Autonomiczny, Uniwersytet Andyjski (Kolumbia);

- w Europie: Autonomiczny Uniwersytet w Madrycie, Sekretariat Generalny ds. Ameryki Łacińskiej SEGIB (Hiszpania), Uniwersytet w Sztokholmie (Szwecja), Sorbonne Nouvelle Paris 3 IHEAL (Francja), Instytut Iberoamerykański w Berlinie (Niemcy).

W wielu tych instytucjach habilitantka była kilkakrotnie. Łącznie odbyła 17 pobytów badawczych oraz blisko 50 krótszych wyjazdów zagranicznych (szczegółowa lista w załączniku 5 pkt. B oraz L).

Habilitantka organizowała i współorganizowała wydarzenia naukowe, w tym konferencje, seminaria i warsztaty. Działalność w tym zakresie ułatwiała przynależność do organizacji międzynarodowych, w tym do IPSA – International Political Science Association, LASA – Latin American Studies Association, SLAS – Society for Latin American Studies, AEA – American Economic Association oraz kierowanie badaniami naukowymi Centrum Studiów Latynoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego, a także funkcja członkini zarządu Europejskiej Rady Studiów Społecznych nad Ameryką Łacińską (Consejo Europeo de Investigaciones Sociales de América Latina CEISAL). Podczas szeregu spotkań, seminariów i kongresów organizowanych przez CEISAL, habilitantka aktywnie uczestniczyła w organizacji europejskich badań nad Ameryką Łacińską, w promowaniu współpracy naukowej ośrodków europejskich i latynoamerykańskich, a także w debatach and kierunkami rozwoju współczesnych badań latynoamerykanistycznych w Europie i na świecie.

(Wykaz stowarzyszeń i towarzystw naukowych zawiera załącznik 5 pkt. H).

Opieka naukowa oraz działalność dydaktyczna:

Zdobyte doświadczenie habilitantka wykorzystuje nie tylko w pracy naukowej, ale także dydaktycznej oraz sprawując opiekę nad młodą kadrą naukową. Od 2001 roku habilitantka prowadzi regularne zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Warszawskim dla studentów I i II stopnia („American economy and economics”, „Współczesne gospodarki latynoamerykańskie”, „Procesy globalizacyjne i integracyjne w Amerykach”, „Relacje Unia Europejska-Ameryka Łacińska i Karaiby”, „Kultura biznesu”, „Makroekonomia gospodarki otwartej”, „Międzynarodowe stosunki gospodarcze”, „Mikroekonomia”), ponadto zajęcia na studiach podyplomowych i w Akademii Dyplomatycznej.

Habilitantka jest promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Tytuł pracy doktorskiej to: „Polityka zagraniczna Polski wobec Ameryki Łacińskiej w okresie pozimnowojennym” (planowana obrona w grudniu 2017 roku).

Pod naukową opieką autorki powstały 32 prace magisterskie, napisane w ramach prowadzonego od 2008 roku seminarium magisterskiego: „Procesy integracyjne i współczesne gospodarki latynoamerykańskie” w Centrum Studiów Latynoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego. Wielokrotnie recenzowała prace magisterskie, licencjackie oraz podyplomowe, nie tylko w Centrum Studiów Latynoamerykańskich. Od 2012 roku habilitantka pełni funkcję tutora w Kolegium Międzyobszarowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych i Społecznych (MISH) Uniwersytetu Warszawskiego.

Dbając o podnoszenie swoich kompetencji i umiejętności, habilitantka brała udział w Programie Doskonalenia Nauczycieli Akademickich UW oraz skończyła 19 kursów i szkoleń z zakresu kompetencji dydaktycznych, dyplomatycznych i kwalifikacji zawodowych związanych z działalnością organizacyjną i popularyzatorską.

6. Działalność administracyjna, organizacyjna i popularyzująca naukę:

W trakcie pracy na Uniwersytecie Warszawskim, habilitantka aktywnie uczestniczy też w działalności organizacyjnej jednostki, uczelni, Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz MNiSW.

6 a. Ważniejsze funkcje:

2015 – obecnie: Pełnomocniczka Przewodniczącego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP) ds. Ameryki Łacińskiej

2015 – obecnie: Członkini Zespołu ds. internacjonalizacji szkolnictwa wyższego w MNiSW

2015 – obecnie: Członkini Zespołu Zadaniowego ds. Promocji Naukowej, Edukacyjnej i Językowej MNiSW w ramach Międzyresortowego Zespołu ds. Promocji Polski za Granicą przy Prezesie Rady Ministrów

W latach 2012-2016: dyrektorka Centrum Studiów Latinoamerykańskich CESLA, Uniwersytet Warszawski
W latach 2013-2016: członkini zarządu Europejskiej Rady Studiów Społecznych nad Ameryką Łacińską (Consejo Europeo de Investigaciones Sociales de América Latina CEISAL)
W latach 2012-2016: członkini Rady Naukowej Instytutu Ameryk i Europy IAiE, Uniwersytet Warszawski
W latach 2012-2016: przewodnicząca Instytutowego Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia Instytutu Ameryk i Europy IAiE, Uniwersytet Warszawski
W latach 2012-2016: członkini Komisji Oceniającej Instytutu Ameryk i Europy IAiE, Uniwersytet Warszawski
W 2012 członkini Komisji rektorskiej ds. krajowych ram kwalifikacji (KRK), Uniwersytet Warszawski
Od 2015 członkini Rady Naukowej „Regiones y Desarrollo Sustentable” wydawanego przez El Colegio de Tlaxcala, A.C. (COLTLAX), México
Od 2002 członkini redakcji kwartalnika „Ameryka Łacińska”, wydawanego na Uniwersytecie Warszawskim

6 b. Działalność organizacyjna:

Habilitationka promuje i organizuje współpracę naukową i dydaktyczną Uniwersytetu Warszawskiego oraz innych uczelni skupionych w KRASP z uczelniami latynoamerykańskimi. Jest inicjatorką oraz współorganizatorką współpracy akademickiej, w tym podpisania umów o współpracy między KRASP a odpowiednikami w krajach Ameryki Łacińskiej. Jako Pełnomocniczka Przewodniczącego KRASP ds. Ameryki Łacińskiej, reprezentuje KRASP podczas wydarzeń w Polsce i za granicą, promując współpracę naukową Polska-Ameryka Łacińska.

Habilitationka uczestniczyła w pracach nad „Rekomendacjami dla rozwoju umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w latach 2017-2020” w ramach Zespołu ds. internacjonalizacji szkolnictwa wyższego w MNiSW. Wyniki pracy zostały przedstawione podczas pierwszej konferencji Narodowego Kongresu Nauki w styczniu 2017 roku. Uczestniczy w pracach nad strategią promocji Polski za granicą, dyplomacją naukową i promocją językową w ramach Zespołu Zadaniowego ds. Promocji Naukowej, Edukacyjnej i Językowej MNiSW.

W latach 2012-2016 habilitationka kierowała interdyscyplinarnymi badaniami naukowymi Centrum Studiów Latinoamerykańskich UW jako dyrektorka jednostki, m.in. organizując współpracę z najlepszymi ośrodkami latynoamerykanistycznymi w Europie i Ameryce Łacińskiej. Kierowała działalnością wydawniczą CESLA (w tym dwoma punktowanymi czasopismami naukowymi, w języku polskim oraz w językach obcych), działalnością specjalistycznej biblioteki latynoamerykanistycznej, dysponującej największymi zbiorami w Polsce, a także nad działalnością dydaktyczną, w ramach studiów I i II stopnia na specjalności Kulturoznawstwo Ameryki Łacińskiej i Karaibów oraz wspólnymi studiami magisterskimi *Master Internacional en Estudios Latinoamericanos* (prowadzonymi z ośrodkami w Paryżu, Salamance, Wiedniu i Sztokholmie), a udana współpraca przerodziła się w plany uściślenia także wspólnych projektów naukowych, w porozumieniu z ośrodkami uniwersyteckimi z Ameryki Łacińskiej.

Od 2015 roku habilitantka uczestniczy w budowaniu strategii współpracy naukowej i akademickiej Unii Europejskiej z Ameryką Łacińską i Karaibami. W ramach przygotowań strategii, m.in. uczestniczyła w seminariach przygotowawczych do Szczytów Akademickich Unia Europejska-Ameryka Łacińska i Karaiby w 2015 oraz 2017 roku oraz w pracach nad dokumentami programowymi.

6 c. Działalność popularyzująca naukę:

Habilitantka prowadzi działalność ekspercką oraz jest autorką opracowań popularnonaukowych i eksperckich z zakresu rozwoju gospodarczego i biznesu Ameryki Łacińskiej, zarządzania polityką naukową, technologii i innowacjami oraz współpracy Polska-Ameryka Łacińska.

Habilitantka jest też animatorką zajęć edukacyjnych i kulturowych. Organizuje i prowadzi liczne wydarzenia kulturalne i popularnonaukowe, promując wiedzę o Ameryce Łacińskiej, w tym podczas festiwali, warsztatów, spotkań z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi (w ciągu ostatnich czterech lat było to 36 spotkań i warsztatów). Była członkinią jury w licznych konkursach o tematyce latynoamerykańskiej.

Została laureatką Warszawskiej Nagrody Edukacji Kulturalnej (edycja 2016) za projekt "Piaskownica uniwersytecka: Ameryka Łacińska dla najmłodszych", przygotowany w ramach Jubileuszu 200-lecia UW (2015-2016) oraz współautorką blogu kulturowo-naukowego.

Koordynowała i prowadziła wydarzenia popularnonaukowe w ramach Festiwalu Nauki, przeprowadziła wiele wykładów i warsztatów, w tym w ramach cyklu „Spotkania rodzinne z Ameryką Łacińską” oraz tematyczne lekcje i seminaria dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Współorganizowała "Festiwal Kultur Latynoamerykańskich", przygotowany w ramach 25-lecia CESLA UW (2013), we współpracy z Ambasadami krajów latynoamerykańskich w Polsce oraz z instytucjami promującymi kulturę i sztukę.

W ciągu ostatnich czterech lat udzieliła łącznie ponad 70 wywiadów w radiu, telewizji oraz dla prasy polskiej i zagranicznej na tematy związane z Ameryką Łacińską, w tym przede wszystkim dotyczące aktualnych spraw polityki i gospodarki, ale też współpracy Polski z krajami Ameryki Łacińskiej.

(Wykaz działalności popularyzującej naukę został zamieszczony w załączniku 5 pkt. Q)

